

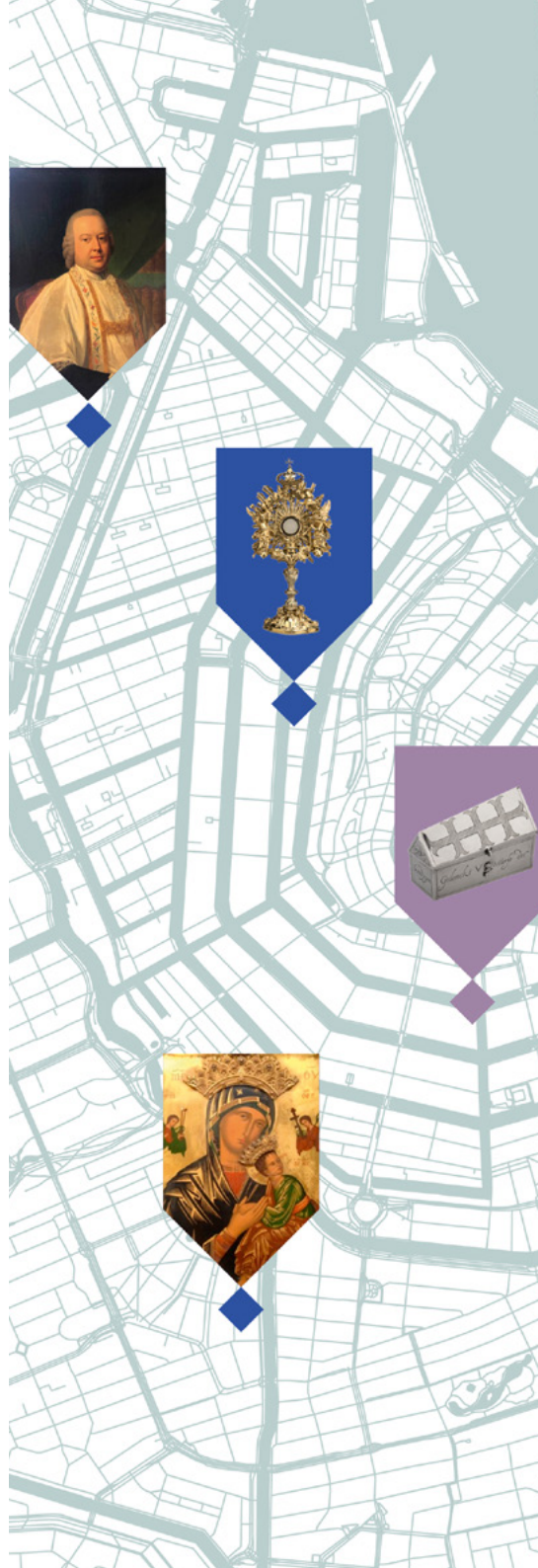
MUSEUM
Ons' Lieve Heer
op Solder

Jaarverslag 2022

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Missie en visie	4
2. Collectie	5
3. Presentaties	7
4. Educatie	8
5. Samenwerking nationaal en internationaal	10
6. Marketing en communicatie	12
7. Bezoekers en inclusiviteit	14
8. Organisatie en goed bestuur	15
9. Bedrijfsvoering	17
10. Het monument, gebouwen en onderhoud	20
11. Financien	22

Inleiding

2022 Was een jaar dat getekend werd door de corona pandemie. Deze heeft de wereld op talloze manieren beïnvloed en het museumlandschap onderworpen aan een constante stroom van veranderingen en onzekerheden. Het vergde veerkracht, aanpassingsvermogen en de zoektocht naar nieuwe groei. Terugkijkend op het jaar zullen we stilstaan bij de mijlpalen die we hebben bereikt en nieuwe visies.

Het was met grote trots dat we mochten aankondigen dat Museum Ons' Lieve Heer op Solder opgenomen werd in de Canon van Nederland. Deze eervolle vermelding betekent een belangrijke erkenning en waardering van de schuilkerk in de Nederlandse geschiedenis. Deze mijlpaal zal ons museum blijvend kenmerken en inspireert ons om ons werk voort te zetten en ons te blijven inspannen het erfgoed te behouden en beheren voor toekomstige generaties. We kijken uit naar wat de toekomst brengt en zijn vastbesloten om onze missie voort te zetten met een nog grotere vastberadenheid en enthousiasme. In het kloppende hart van de binnenstad van Amsterdam zijn we in 2022 samen met de Vrije Universiteit baanbrekend wetenschappelijk onderzoek gestart. Het doel is de rijke religieuze geschiedenis en vele schatten te gaan ontsluiten. Dit ambitieuze project, dat we uitvoeren met talrijke gewaardeerde partners, richt de schijnwerpers op mensen, verhalen en locaties die diep geworteld zijn in de culturele diversiteit van Amsterdam. Wat het project Religieus Erfgoed Amsterdam echt opmerkelijk maakt is de nauwe samenwerking met al die partners. Musea, onderwijs, wetenschap en lokale gemeenschappen hebben zich verenigd in een gedeeld gevoel van samenwerking en openheid waardoor dit onderzoek ook een viering is van de stad zelf. Het is dan ook de opmaat naar Amsterdam 750! Een feest waar we ons nu al op verheugen.

Birgit Büchner / directeur bestuurder

1. Missie en visie

Verscholen in de binnenstad, in een ogenschijnlijk gewoon grachtenpand vind je Amsterdams oudste museum: Museum Ons' Lieve Heer op Solder. Uniek in de wereld is het zeventiende-eeuwse woonhuis met op de bovenste verdiepingen een katholieke zolderkerk. Deze kerk werd gebouwd in 1662 door de Duitse Jan Hartman. In die tijd mochten katholieken hun geloof niet in de openbaarheid uitoefenen. Ze werden daardoor gedwongen hun toevlucht te nemen in kleine kerken bij geloofsgenoten thuis. Amsterdam kende tientallen huiskerken ook wel schuilkerken genoemd. De schuilkerk deed dienst tot 1888. Kort daarna werd er een museum gevestigd dat er nog altijd te vinden is: Museum Ons' Lieve Heer op Solder.

Sinds 2015 bestaat het museum uit twee gebouwen, het monumentale grachtenpand en een nieuw entreegebouw. In het nieuwe gebouw worden heden en verleden met elkaar verbonden, letterlijk maar ook conceptueel. Het museum plaatst het katholieke erfgoed in de context van de stad en de samenleving. Amsterdam was een religieus diverse stad tijdens de oprichting van de schuilkerk en is dat nu nog steeds. In haar programma's bevraagt het museum de positie van religieuze minderheden die niet openlijk kunnen uitkomen voor hun identiteit. "Hoe vrij ben je als je datgene waar je in gelooft moet verbergen?"

Mission statement

- Het levend houden van het cultureel en religieus erfgoed van katholiek Amsterdam door middel van het actief beheren van het gebouw Oudezijds Voorburgwal 40 en met name de daarin aanwezige zolderkerk en de daaraan gekoppelde collectie voorwerpen van kunst en kunstnijverheid.
- Het museum wil een gastvrije en inspirerende ontmoetingsplek zijn waar bezoekers kennis kunnen nemen van de waarden van het museum; een plek waar interactie en het delen van ervaringen mogelijk is.
- Het erfgoed, bestaand uit het historische huis met de zolderkerk en de roerende collectie religieus erfgoed, wordt ingezet om meer begrip en inzicht te bewerkstelligen bij bezoekers en scholieren met betrekking tot verdraagzaamheid in onze (religieus) diverse samenleving.

Dit doen we door ons te richten op:

- Ontsluiten van het monument met de huiskerk voor een breed publiek
- Cultuureducatie
- Tentoonstellingen, producties en presentaties, binnen en buiten het museum
- Wetenschappelijk onderzoek

2. Collectie

Amsterdam kent een unieke en rijke geschiedenis van religieuze groeperingen die op een of andere wijze hun stempel op deze stad hebben gezet en op talloze manieren hun sporen hebben nagelaten. Wie daar oog voor krijgt ziet opeens andere aspecten van de samenleving. Zoals in de 17de de 18de eeuw katholieke Amsterdammers gediscrimineerd werden zijn het tegenwoordig andere religieuze minderheden die op een vergelijkbare wijze een deel van hun identiteit verborgen houden. De vraag die gesteld kan worden is “Hoe tolerant is de huidige samenleving ten aanzien van religieuze minderheden?”

Vanuit Museum Ons' Lieve Heer op Solder en het Amsterdam Centre for the History and Heritage of Protestantism van de Vrije Universiteit ontstond het idee om een netwerk Religieus Erfgoed Amsterdam te ontwikkelen en daarmee de religieus diverse stad onder de aandacht te brengen en te onderzoeken. Zo startte in november 2020 het meerjarig project Religieus Erfgoed Amsterdam op de Kaart. Het doel is om in oktober 2024 een nieuwe digitale kaart gereed te hebben. Op die kaart zullen alle religieuze denominaties in Amsterdam te vinden zijn. Het museum neemt een voortrekkersrol en onderzoekt aan de hand van de eigen collectie de geschiedenis van katholieke Amsterdammers.

Een feestelijk moment in 2022 was de ingebruikname van het Academie Op Solder atelier op 12 oktober. In het atelier komen studenten en bezoekers in aanraking met collectie die normaal gesproken in het depot in Amsterdam Noord staat. Schilderijen, beelden, liturgische voorwerpen en een bijzonder Middeleeuws ornament zijn nu te zien in een publieke ruimte van het museum.

Aan de voorwerpen hangen kaartjes met de basisgegevens van het voorwerp en de stand van zaken van het onderzoek.

Het doel is om over twee jaar, in 2024 Amsterdam een nieuwe kaart aan te bieden waarin religieus erfgoed in verschillende stadsdelen de hoofdrol speelt.

Collectie beheer

In het collectiedepot in Amsterdam Noord werd de collectie schilderijen en meubels opnieuw ingericht t.b.v. een nieuw registratiesysteem. Er kwamen nieuwe werkplekken t.b.v. onderzoek. Er is een start gemaakt met het definitief plaatsen van de collectie boeken. De collectiearchieven worden de komende jaren gedigitaliseerd. De collectie van Museum Ons' Lieve Heer op Solder omvat duizenden voorwerpen uit het katholieke verleden van Amsterdam. Kunstvoorwerpen zijn vaak afkomstig uit (schuil)kerken die afgebroken werden. In afstemming met de landelijke collectie wordt telkens zorgvuldig bekeken of deze collectie aangevuld kan worden.

Nieuwe aanwinsten

- Altaarstuk *Verrijzenis* van Jacob de Wit (1736), verkregen van de Augustinuskerk in Utrecht en oorspronkelijk afkomstig uit de Franse Kerk (schuilkerk gewijd aan de Heilige Petrus en Paulus aan de Nieuwezijds Voorburgwal). Het schilderij is geconserveerd en wordt vanwege zijn omvang (hoogte 3,60 m) voorlopig in het depot bewaard.
- Fragment van een kerkraam uit de Bonifatiuskerk (sinds 1978 Anna-Bonifatiuskerk, 1984 afgebroken) is verkregen van een particuliere schenker.
- Beeldengroep *A Muslim, a Christian and a Jew* (2015) van Eran Shakine is aangekocht

Restauraties en conservering

- *De Geseling* en *De Kruisafname*, twee schilderijen uit de passieserie van Adriaen van de Velde (1664), gerestaureerd in 2020-2021, zijn voorzien van zogenoemd museumglas.
- Restauratie en conservering van twee vaandels (AK-814a uit *De Duif* en AK-601v-2 uit *De Posthoorn*) door studenten van de Restauratieopleiding van de Universiteit van Amsterdam.
- Restauratie van twee schilderijlijsten: AK-185a en 185b.

Bruiklenen

- VR bril naar VSB college, de leerlingen hebben destijds meegewerkt aan de productie
- Habijtpoppen, bruikleen voor tentoonstelling over kloosterleven
- *Searching for Love*, Eran Shakine, retour naar drie jaar vanuit stadhuis Amsterdam

Museum Ons' Lieve Heer op Solder hanteert de Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO) die opgesteld is door de Museumvereniging in 2016. Er werden in 2022 geen objecten afgestoten.

Museum Ons' Lieve Heer op Solder hanteert de ethische code voor musea.

3. Presentaties

Een heel bijzonder moment was de plaatsing van een nieuw beeldend kunstwerk in de buitenruimte voor het museum. Niet eerder was het museum zichtbaar op straat. Het stalen beeld van Eran Shakine *A Muslim a Christian and a Jew* werd op 14 februari onthuld in de aanwezigheid van vrienden en omwonenden. Het draaiorgel maakte het feest compleet. De buurt is weer een beetje mooier geworden.

In het atelier op de tweede etage is een langdurige opstelling te zien van eigen collectie in een open depot opstelling. Zodra een object beschreven is, krijgt het een kaartje met een qr code waarmee bezoekers aan het atelier de collectie biografie kunnen lezen.

Vanuit de eigen collectie worden seizoens-presentaties ingericht. Collectie en de historische omgeving van het museum versterken elkaar en verhogen de beleving van bezoekers. In november stond Sint Nicolaas extra in de belangstelling vanwege het Nicolaasjaar dat vorm gegeven werd door de St. Nicolaas basiliek. In de schuilkerk, die destijds hoogstwaarschijnlijk ook aan de heilige Nicolaas gewijd was, werd het altaar uitgelicht.

Eveneens in het kader van het Nicolaasjaar werd in de historische omgeving van het museum en de twee andere Nicolaaskerken een theatrale podcastwandeling gemaakt "Mira op zoek naar stilte in de stad" een jonge vrouw van Turks-Nederlandse afkomst ontdekt geheimen van de stad en van zichzelf. De podcastwandeling was het hele jaar beschikbaar voor wandelaars in het centrum.

In de kerstperiode stonden traditioneel vele kerststallen opgesteld en voor families werd een nieuw kaartspel gemaakt.

Overzicht presentaties 2022

6 jan - dec	Mira op zoek naar stilte in de Stad	podcastwandeling
14 feb - heden	A Muslim, a Christian and a Jew	kunst in de buitenruimte
1 juni - 16 nov	Mijn Publiek Geheim	luisterbox museum entree
1 juni - unlimited	Mijn Publiek Geheim	podcasts spotify
12 oktober	Religieus Erfgoed op de kaart	tijdelijke tentoonstelling
eind 2024	Opsolder Academie	open collectie atelier
19 nov - 6 dec	Sint Nicolaas, stadspatroon	seizoens presentatie
15 dec - 6 jan	Kerst op solder	seizoens presentatie

Religieus
Erfgoed
Amsterdam

4. Educatie

In samenwerking met scholen en diverse partners ontwikkelt het museum nieuwe educatieve programma's die ingaan op de religieus diverse samenleving en tolerantie ten aanzien van elkaar. Religieuze diversiteit is voor docenten een onderwerp dat zich wel afspeelt in de klaslokalen maar soms ook moeilijk bespreekbaar is. Daarom gaan we bij elkaar op bezoek en in gesprek.

2022 was een beter jaar voor basisscholen dan de twee jaren daarvoor, iedereen had weer de behoefte om de deur uit te gaan en excursies te boeken zoals de *Gebedshuizentour*. In deze tour bezoeken kinderen verschillende gebedshuizen, zoals de schuilkerk, de Boeddhistische tempel, de Portugese Synagoge en de moskee aan de Rozengracht. Onder begeleiding van de museumdocent praten ze over vragen als: 'Wat is een gebedshuis eigenlijk?' 'Kom je er zelf regelmatig?' 'Wat zie je, hoor je, wat gebeurt er?' De tour is een laagdrempelig programma waarbij de kinderen ontdekken dat er weliswaar verschillen, maar nog veel meer overeenkomsten zijn tussen de wereldreligies en hun gebedshuizen.

De gebedshuizentour is een project over burgerschap, erfgoed, identiteit en samenleven. Het doel is om kinderen kennis te laten maken met de wereldreligies en te laten reflecteren op hun eigen identiteit en die van een ander. Door elkaar beter te leren kennen, ontstaat er steeds meer wederzijds begrip. Zo werken we aan een toekomst waarin we niet naast elkaar, maar samen met elkaar leven.

Voices of Tolerance is een burgerschapsprogramma van Museum Ons' Lieve Heer op Solder en nodigt vmbo-leerlingen uit om hun stem te laten horen rond thema's als vrijheid, tolerantie en (religieuze) diversiteit. Het project heeft als doel leerlingen bewust te maken van het feit dat zij onderdeel zijn van een diverse en democratische maatschappij waarin ook hún stem geldt en waarin zij zelf kunnen bijdragen aan een tolerante en inclusieve samenleving.

Juist leerlingen van het vmbo komen meer dan hun leeftijdsgenoten elke dag in aanraking met jongeren met verschillende afkomst, religie en wereldbeeld. (In)tolerantie is daarom geen abstract begrip voor deze doelgroep, maar een alledaagse uitdaging. Tegelijkertijd is er een grote groep jongeren die het gevoel heeft er niet bij te horen in de Nederlandse samenleving, vanwege hun etniciteit, opleidingsniveau of sociale klasse. *Voices of Tolerance* maakt deze gevoelens bij jongeren onderwerp van gesprek. In de klas, maar ook in het museum. Doordat ze als kritische individuen benaderd worden, worden ze uitgedaagd serieus het gesprek aan te gaan, na te denken over hun eigen wereldbeelden en deze onder woorden te brengen.

Workshopdocenten die hun persoonlijke verhaal vertellen nodigen leerlingen uit om hun ervaringen te delen en er samen over te reflecteren. Ze sluiten de workshop af met creatieve verwerkingsvormen zoals bijvoorbeeld het schrijven van een rap of gedicht. Dit jaar waren Safoan Mokhtari en Gershwin Bonevacia docenten die jongeren wisten te inspireren.

Het vaste onderdeel van *Voices*, het eindevent op 21 maart geeft jongeren een echt podium. Daar laten leerlingen hun stem en die van hun generatie laten

horen aan relevante en invloedrijke sleutelfiguren uit politiek en maatschappij die daar graag gehoor aan geven. In 2022 ontvingen de Voices

- Frank Paauw: Hoofdcommissaris van Politie Amsterdam
- Devika Partiman: Oprichtster van Stichting Stem op een Vrouw
- Job van Beekhoven: Hoofd RIEC AA (samenwerkingsorgaan OM, Politie, Gem Amsterdam tegen georganiseerde criminaliteit)
- Mehmet Yamali: woordvoerder van de Fatih Moskee

Volgend op Voices op school werd door jongeren buiten schooltijd een prachtige nieuwe ART Production gemaakt: de podcastserie *MIJN PUBLIEK GEHEIM*. In de podcastserie nemen de jongeren luisteraars mee in vier persoonlijke audioverhalen. Verhalen over wat we (soms) wel van elkaar weten, maar waar in het openbaar niet makkelijk over gesproken wordt. De jonge makers pleiten voor meer openheid, juist over kwetsbare en persoonlijke onderwerpen. Door iets bespreekbaar te maken, leer je jezelf en de ander beter kennen en krijg je meer begrip voor elkaar. Tijdens het maakproces deden de jongeren alles zelf en werden ze begeleidt door Audiocollectief SCHIK. De podcastserie kreeg een prominente plek op de begane grond in het entreegebouw en was te zien van juni tot en met 16 november 2022.

Resultaat: De podcastserie is blijvend te beluisteren op Spotify: [MIJN PUBLIEK GEHEIM | Podcast on Spotify](#). De podcasts zijn tot nu toe 800 maal beluisterd.

In het begin van het jaar zijn we een impactonderzoek gestart naar *Voices of Tolerance*. Onderzoek doen naar de impact van het programma zien we als relevant voor onszelf, maar vooral ook voor de scholen waarmee we werken: niet alleen zeggen wat het programma voor jongeren doet, maar dit ook kunnen aantonen. Zo kunnen scholen nog bewuster kiezen voor ons programma en voldoen aan de burgerschapsdoelen.

EDUCATIEVE ACTIVITEITEN 2022	Leerlingen	Scholen	Leerlingen Amsterdam	Scholen Amsterdam
Primair Onderwijs	1255	19	990	16
Rondleidingen divers	72		72	
Feest! Museumprogramma	623		548	
Feest! Gebedshuizentour	500		310	
Speciaal onderwijs	60		60	
Voorgezet Onderwijs	3248	49	1530	22
Rondleidingen divers, alle niveaus	1536		409	
Feest! Gebedshuizentour	325		175	
Aantal leerlingen basisprogramma	309		30	
Speciaal Onderwijs	20		20	
Voices of Tolerance Bovenbouw	384		359	
Voices of Tolerance Onderbouw	125		125	
Voices of Tolerance rondleiding combi Kunst	439		377	
Voices of Tolerance workshops op school	75		0	
Voices of Tolerance talentontw. - ART	15		15	
Voices of Tolerance talentontw. Community buiten school	20		20	
Vervolg Onderwijs	530	12	225	8
Rondleidingen MBO	321		81	
Feest! Gebedshuizentour MBO	49		49	
Voices of Tolerance-tour MBO	80		80	
Religieus Erfgoed Amsterdam WO en HBO	80		45	
Resultaten per programma				
Voices of Tolerance	1103			
Feest!	623			
Gebedshuizentour	874			
Religieus Erfgoed Amsterdam op de Kaart	80			

5. Samenwerking nationaal en internationaal

Zonder samenwerking zouden onze projecten niet van de grond komen. In 2022 is met veel partners samengewerkt. Culturele diversiteit in de breedste zin van het woord, speelt daarbij een belangrijke rol. De belangrijkste samenwerkingsverbanden in 2022:

Vmbo Denktank

Een belangrijke nieuwe partner in de stad is de vmbo Denktank. Sinds begin 2022 vertegenwoordigen wij de discipline erfgoed in dit samenwerkingsverband. Andere partners zijn het Poldertheater (theater), Bekijk 't (film), FOAM (fotografie), ICK Amsterdam (Dans) en diverse scholen. Samen maken we ons hard voor een betere positie van kunst- en cultuureducatie in het vmbo. Gezamenlijk organiseerden we in mei een projectweek op Yuverta West, een nieuwe school voor ons. Ons *Voices of Tolerance* programma is in aangepaste vorm ingezet.

Met de vmbo Denktank maken we ons ook sterk voor een andere beoordeling van cultuuractiviteiten in het nieuwe Kunstenplan, anders dan alleen in aantallen leerlingen. We willen bijvoorbeeld ook aandacht voor het aantal contacturen per leerling, de impact van je activiteiten in de school en of samenwerkingen duurzaam zijn.

Collectieonderzoek

Het meerjarenproject Religieus erfgoed Amsterdam op de Kaart is een partnership met de Vrije Universiteit. In dit onderzoek worden colleges gegeven waarbij religieus erfgoed, collecties en religieuze gemeenschappen in Amsterdam worden onderzocht en beschreven. De biografie van het object en het verhaal over religieuze diversiteit vormen de leidraad.

Samenwerking met vele partners: De Reinwardt Academie, De Waalse Kerk, de Nicolaaskerk en particulieren. Museum Catharijneconvent, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Bibliotheek van de Vrije Universiteit, De Nicolaasbasiliek, Begijnhof Kapel, De Oude Kerk, Amsterdam Center for the History and Heritage of Protestantism, Protestantse Kerk Amsterdam, Waalse Kerk, Netwerk Religieus Erfgoed Nederland, Rijksuniversiteit Groningen, Reinwardt Academie, Luther Museum, Joods Cultureel Centrum.

Netwerk Canon van Nederland

Op 12 oktober werd de zolderkerk opgenomen in de Canon van Nederland in het tijdvak De Opstand waarin het gaat over de Reformatie en de Alteratie van Amsterdam. Dit label onderstreept het nationale belang van de zolderkerk en van Museum Ons' Lieve Heer op Solder. Het museum maakt de geschiedenis invoelbaar voor een breed publiek. We maken nu deel uit van het landelijke Canonnetwerk en nemen deel aan de Canondagen. Het oranje schild hangt in de entree van het museum.

Sites of Conscience

Sinds een aantal jaren is Museum Ons' Lieve Heer op Solder lid van het internationale netwerk *Coalition Sites of Conscience*. Dit netwerk verbindt wereldwijd bijzondere erfgoedlocaties die een sterke zeggingskracht hebben op het gebied van mensenrechten. In 2022 namen we voor het eerst deel aan de jaarlijkse bijeenkomst van de Europese leden. Het thema was *Conflict and Legacy, the role of Sites of Conscience in Fostering Reconciliation*. De bijeenkomst van vijf dagen werd gehouden in Noord-Ierland in het museum Free Derry.

Het team educatie nam deel aan een verbetertraject gericht op familieprogrammering, eveneens in internationaal verband vanuit het netwerk *Sites of Conscience*. De methodiek van het MuMa, museum over mensen en migratie in Genova, werd in workshops getest. Een internationale bijeenkomst waarbij ieder museum de eigen resultaten en bevindingen deelde leverde veel nieuwe inspiratie op voor verbeteringen die wij in het komend jaar gaan toepassen.

Europees erfgoedlabel

Na een voorzichtige verkenning bij Dutch Culture en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed hebben we het traject voor de toekenning van het Europees erfgoedlabel ingezet. Ieder Europees land kan één kandidaat voordragen en daarna beoordeelt een commissie in Brussel of een erfgoedlocatie het label toegekend krijgt. Belangrijk criterium is dat de site een relevante bijdrage levert aan de Europese eenheid. Ons voorstel waarin *Voices of Tolerance* in combinatie met de schuilkerk voorgedragen werd, is positief ontvangen en kreeg de steun van de Raad voor Cultuur. In 2023 zal de commissie in Brussel zich uitspreken. Hopelijk wordt Museum Ons' Lieve Heer op Solder in de gelegenheid gesteld om vrijheid van geweten en tolerantie straks ook op internationaal niveau te agenderen.

6. Marketing en communicatie

In 2021 is een nieuw marketing en communicatieplan in samenwerking met Smith Communications geschreven. In 2022 zijn diverse aanbevelingen en veranderingen uit dit plan gerealiseerd. Een belangrijke doelstelling is het beter bereiken van bezoekers uit eigen stad en land. Onze marketing en communicatiemiddelen waren niet gericht op (herhaal)bezoekers. Vanuit de nieuwe doelstelling werden nieuwsbrief 't Haantje en de website onder de loep genomen.

Na tientallen jaren ging het gedrukte bulletin 't Haantje in 2022 definitief over in een digitale uitgave. Met de maandelijkse nieuwsbrief houden we een breed geïnteresseerd publiek, vrienden en stakeholders op de hoogte van activiteiten en nieuws. In 2022 werd iedere maand een nieuwsbrief gemaakt en er verschenen 12 edities.

Resultaat: 't Haantje werd digitaal naar 13.708 emailadressen verzonden, bijna 10% van de lezers klikt door. Vanuit 't Haantje werden 624 tickets voor het museum verkocht.

De nieuwe website werd in 2022 opgeleverd en sluit aan bij de doelstellingen van het nieuwe marketing en communicatieplan. Zo verbeterde het gebruiksgemak en de look-and-feel. Daarnaast is de nieuwe website veel beter vindbaar in online-zoekmachines en is de bruikbaarheid op mobiele schermen verbeterd. In 2021 trok de oude website 40.000 unieke bezoekers en in 2022 trok de nieuwe website 88.000 unieke bezoekers. Er werden 275.000 webpagina's bekeken.

- Bereik op social media nam toe: Facebook: 2589 volgers een stijging van 9,6%, Instagram 2132 volgers een stijging van 19 %.
- Hoge waardering op vele nationale en internationale toeristische websites, in gidsen en in allerlei tips voor bezoekers aan Amsterdam.

Zichtbaarheid

Advertising online: *Ontdek Feest op Solder!*

Tijdens de feestmaanden november en december werd op social media een campagne gelanceerd met als doel gezinnen en kinderen in de Metropoolregio Amsterdam uit te nodigen om de feestdagen in het museum te vieren. Resultaat: Deze campagne heeft 53.440 unieke bezoekers bereikt en is 150.668 keer bekeken door de doelgroep. Met als meetbaar resultaat 1.172 kliks naar de kaartverkoop en inschrijvingen.

Er werden persberichten verstuurd n.a.v. de opname in de Canon van Nederland, de Week van de toegankelijkheid en over de Heilige Nicolaas. Het museum werd bezocht door de fameuze Van Rossems en de uitzending bij de publieke omroep viel nagenoeg samen met het overlijden van Sis van Rossem. Daarnaast was het museum onderwerp bij Koffietijd en genereerde de Week van de Toegankelijkheid veel aandacht in de media.

Met regelmaat bezoeken programma's en journalisten uit het buitenland ons museum en na uitzending is merkbaar dat bezoekers hierdoor geattendeerd worden en het museum inderdaad bezoeken.

Wetenschappelijke publicatie:

Pool, H.A., *Het 'erfgoed der vaderen' toen en nu*. Museum Ons' Lieve Heer op Solder als dynamische bewaarplaats van katholieke geschiedenis in Amsterdam", in: Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis, 25(2022)4.

Activiteiten

Er waren in 2022 gedurende het jaar diverse activiteiten voor publiek georganiseerd. Daarnaast vindt in de zolderkerk iedere eerste zondag van de maand een katholieke misviering plaats. Het museum stelt de zolderkerk ter beschikking aan een enthousiast comité dat deze missen al sinds de jaren '60 organiseert. Ze staan bij veel mensen bekend als de kunstenaarsmissen, kerkgangers betalen geen toegangsprijs. In 2022 waren er acht missen.

Overzicht activiteiten 2022

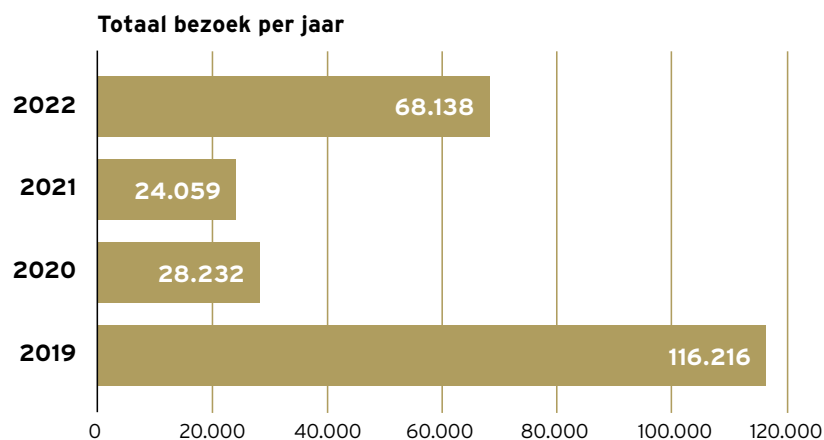
19 januari	Museumgym
14 februari	Opening Kunst op de kade
4 april	Nationale Museumweek
14 mei	24H Amsterdam, Nicolaasdag
5 juni	Museum Jazzcafé
25 juni	Open Wallendagen
12 oktober	Rondleidingen Canondagen
15 oktober	Amsterdam City Walk
5 november	Museumnacht Amsterdam
24 december	Kerstmismissen

In totaal namen 2.547 bezoekers deel aan deze activiteiten.

7. Bezoekers en inclusiviteit

In 2022 bezochten 68.138 bezoekers Museum Ons' Lieve Heer op Solder, een flinke stijging ten aanzien van 2021 toen het museum slechts 24.059 bezoekers telde. Van de 68.000 kwamen in 2022, 16.571 bezoekers uit Nederland waarvan 12.250 bezoekers uit Amsterdam. De lockdowns zijn van grote invloed geweest op deze aantallen en het is nog steeds lastig te voorspellen hoe de komende jaren zich zullen ontwikkelen, maar verwacht wordt een gestage stijging. De hoop is dat de grafiek voor 2023 zich verder richting 2019 blijft ontwikkelen.

Het museum was in 2022 vanwege corona nog een aantal maanden beperkt open. De maatregel van sluiting op maandag werd halverwege het jaar ingetrokken. De sluitingstijd op weekdays bleef nog beperkt tot 17.00 uur. Hopelijk kan deze maatregel in 2023 ook verlaten worden.

Inclusie: museum voor iedereen

Het museum wil toegankelijk zijn voor iedereen. De komende jaren leggen we de focus op extra voorzieningen voor mensen met een beperking. Het monument zonder lift, met vele smalle trappen is ontoegankelijk voor mensen met een mobiliteitsbeperking. In 2022 werd een verbeterde versie van *CoVisit* opgeleverd, een belevingsroute voor bezoekers voor wie de trappen een belemmering vormen. Eveneens kwam er *Samen zie je Meer* bij. Deze tool maakt museumbezoek voor mensen met een visuele beperking mogelijk. Op verschillende plekken werd collectie toegevoegd speciaal voor deze doelgroep.

In april 2022 vierden we met de ontwikkelaars en de doelgroepen de officiële en feestelijke lancering van onze voorzieningen samen met De Uitvoerders, de partij die vanuit de gemeente ingezet wordt om culturele instellingen te adviseren. Met hen organiseerden we in september ook een trainingstraject voor medewerkers en vrijwilligers.

Families met jonge kinderen

Gezinnen met kinderen uit de regio Amsterdam zien we als een belangrijke doelgroep om te betrekken en uit te nodigen voor een bezoek. De speurtocht waarbij kinderen lieveheersbeestjes zoeken in het monument is al lange tijd in gebruik en in 2022 hebben we onderzocht op welke wijze dit aanbod verbeterd zou kunnen worden. In dat kader sloten we aan bij een internationale pilot vanuit de *Sites of Conscience*. Met een speciale methodiek van het Italiaanse museum in Genova en de organisatie LILLIPUT, ontwikkelden we een speciale tocht door het museum met zes opdrachten. Dit leidde tot een hele andere blik op wat er mogelijk is met families. 50 Gezinnen werden uitgenodigd om dit product te testen.

In november en december werd veel aandacht besteed aan Sinterklaas en Kerst. Rondom de Heilige Nicolaas werd een nieuwe seizoenpresentatie opgesteld met veel collectie en een speurtocht. Tijdens de kerst maakte een nieuw spel het museum tot een populair uitje voor gezinnen.

Activiteiten voor families

Deelnemers Sinterklaas-speurtocht	84
Kerstspel	180
Lilliput familiepilot	176
Feest audiotour	1535

8. Organisatie en goed bestuur

Het team van Museum Ons' Lieve Heer op Solder onderging in 2020 een reorganisatie vanwege de langdurige coronasluiting. In 2022 was het team nog altijd kleiner dan in 2019. Ondanks de onzekerheden bleef de kern van de organisatie gewaarborgd en konden alle taakgebieden ingevuld worden. In het team service en veiligheid, dat zorg draagt voor de openstelling van het museum waren de gevolgen van het lage bezoekersaantal het sterkst voelbaar. In 2022 werd het vrijwilligersteam uitgebreid met nieuwe vrijwilligers die taken op het gebied van *hostmanship* verrichten. Er is veel aandacht voor trainingen op het gebied van veiligheid en dat aspect wordt daardoor breed gedragen.

Naast het vele werk dat het relatief kleine team verzet, is er ook ontspanning en contact. Ieder jaar gaat het hele team samen op pad, dit jaar werd in een workshop samen gekookt en natuurlijk daarna gezellig gegeten.

- Het team vrijwilligers telt 15 personen, een vrijwilliger ondersteunt 1 dagdeel per week.
- Eind 2022 telt het museumteam in totaal 16 medewerkers: 13,5 FTE.

Het museum is een Stichting met een ANBI status. De bestuurder in 2022 was mw. drs. B.S.H.H. Büchner. De Stichting heeft een onbezoldigde raad van toezicht van vijf personen en een directeur bestuurder. De raad van toezicht vergaderde in 2022 vier keer, op 23 maart, 28 juni, 30 september en 15 december. In de vergadering van 23 maart 2022 werd het financieel jaarverslag besproken met de accountant. De voorzitter en de bestuurder overleggen maandelijks over de lopende zaken.

Gedurende 2022 traden twee leden af: dhr. M. Meijer wiens maximale termijn bereikt was en mw. mr. S. Karadag. Zij werden opgevolgd door mw. mr. A. Ubbergen en dhr. drs. A. Kok. De samenstelling van de raad van toezicht op 31 december 2022 was daardoor als volgt:

- Dhr. drs. F.W.J. Holterhues, voorzitter
- Dhr. drs. A. Kok
- Dhr. drs. D.J. Slot
- Mw. mr. A.A. Ubbergen
- Mw. drs. E. Stoop

Governance Code Cultuur

Het bestuur en de raad van toezicht van Museum Ons' Lieve Heer op Solder hebben de 8 principes en de daarbinnen vallende aanbevelingen en regels van goed bestuur, zoals geformuleerd in de Governance Code Cultuur nageleefd.

Fair Practice Code

Museum Ons' Lieve Heer op Solder hecht grote waarde aan goede werkomstandigheden in de culturele sector en onderschrijft de Fair Practice Code. Het museum volgt de richtlijnen van de Fair Practice Code volgt, met dien verstande dat tevens de Museum CAO gevolgd wordt. Aan enkele punten binnen de Code wordt veel aandacht besteed.

- Er is een opleidingsbudget voor werknemers;
- Er is veel samenwerking binnen de sector, door zitting te nemen in werkgroepen van de Museumvereniging, in het (OAM) Overleg Amsterdamse Musea, het (MOAM) Marketing overleg Amsterdamse Museum en overleg musea en culturele instellingen in de Amsterdamse binnenstad;
- Aan ZZP'ers betalen wij een sector-conform honorarium, en accepteren dat een project duurder wordt vanwege stijgende tarieven als gevolg van inflatie;
- We bieden plaats aan stagiaires en zij ontvangen een vergoeding;
- We werken met een raamovereenkomst voor rondleiders en museumdocenten, opgesteld door de Beroepsvereniging voor rondleiders, museumacteurs en museumdocenten (BRAM).

De nieuwe museum cao is van kracht en het wachten is op het vernieuwde functiehandboek voor de sector. Er is een externe vertrouwenspersoon.

Code diversiteit en inclusie

Het museum schreef een actieplan culturele diversiteit en inclusie voor de huidige beleidsperiode die jaarlijks wordt gemonitord. We werken vanuit de vier P's: Programma's, Publiek, Personeel, Partners.

- Programma's: het museum richt zich op het onderwerp religieuze diversiteit met als doel een bijdrage te leveren aan de sociale cohesie in de religieus-diverse samenleving. Door vrijheid van geweten te verbinden aan de schoolkerk wordt het gesprek over tolerantie en verdraagzaamheid geagendeerd. *Voices of Tolerance*, de Gebedshuizentour, Feest! Weet wat je viert en het onderzoek naar religieus erfgoed in Amsterdam getuigen van deze inzet. In 2022 namen meer scholen en leerlingen mee aan deze programmering.
- Publiek: het museum versterkt de toegankelijkheid van haar aanbod door de inzet van diverse talen en faciliteiten op het gebied van publieksvoorzieningen. In 2022 werd *Samen zie je meer* voor blinden en slechtzienden gelanceerd en *CoVisit* een belevingsroute voor mensen met een mobiliteitsbeperking. Het museum richt zich op een breed publiek en stemt aanbod en faciliteiten daar zoveel mogelijk op af.
- Personeel: de organisatie wil een afspiegeling zijn van de samenleving en houdt daar bij werving en selectie rekening mee. Gastvrijheid binnen de organisatie staat hoog in het vaandel en wordt verbonden aan de programma's rondom tolerantie vanuit het principe zelf voorbeeld stellend te willen zijn. Medewerkers onderschrijven vanaf 2022 een gedragscode waarin respectvol gedrag naar elkaar en naar publiek centraal staat.
- Partners: er wordt met een groot aantal partners samengewerkt in de programma's rondom educatie, collectie en onderzoek. Deze partners zijn afkomstig uit de hele samenleving en vanuit verschillende religieuze denominaties. Juist minderheden worden gevraagd hun stem in het debat over tolerantie te laten horen en zij krijgen via de programma's een podium. In 2022 werd contact gelegd met nieuwe partners van onderzoek en educatie. Er is tevens een begin gemaakt met een internationale verkenning.

9. Bedrijfsvoering

Nadat het museum in het eerste coronajaar 2020 een fors verlies heeft geleden van bijna € 240.000, noteert de stichting zowel in 2021 als in 2022 een positief resultaat. In 2022 werd de exploitatie tegen de verwachting in afgesloten met een positief resultaat van € 117.375. Debet hieraan waren meerdere factoren: een hoger aantal bezoekers dan begroot, een zuinig beleid en de laatste steun vanuit corona regelingen. Na jaren van stilstand zetten we dit resultaat in ten behoeve van de toekomst. We reserveren € 65.000 voor tentoonstellingen en de ontwikkeling van een digitale omgeving en een bedrag van € 25.000 euro voor de financiering van verduurzaming van onze gebouwen. Het museum liet hiertoe een scan uitvoeren in het programma Groene Grachten. Een van de suggesties is het plaatsen van zonnepanelen. Er wordt een inflatiecorrectie toegepast en € 22.500 vanuit het resultaat gaat naar de continuïteitsreserve. Een bedrag van € 4.875 euro komt ten goede aan de algemene reserve.

Tijdens de coronajaren 2020 t/m 2022 werd de exploitatie sterk verstoord. Het tekort aan publieksinkomsten werd gecompenseerd door steunmaatregelen hetgeen met name in de jaren 2020 en 2021 te zien is. In 2022 geeft de inkomstenverdeling aan dat de verhouding tussen de verschillende inkomstenbronnen zich herstelt en het aandeel coronasteun sterk verkleind is.

Museum Ons' Lieve Heer op Solder ontvangt twee meerjarige subsidies. De belangrijkste subsidie wordt uitgekeerd in het Kunstenplan 2021-2024 door de gemeente Amsterdam. Museum Ons' Lieve Heer op Solder maakt deel uit van de A-bis. Museum Ons' Lieve Heer op Solder omvat uniek stedelijk erfgoed. Het museum levert een belangrijke bijdrage aan het culturele aanbod in Amsterdam en zet zich in om de sociale cohesie in de stad te verbeteren vanuit de programmalijn De verbonden stad. De kunstenplan subsidie bedroeg 36% van onze inkomsten en vormt een belangrijke basis.

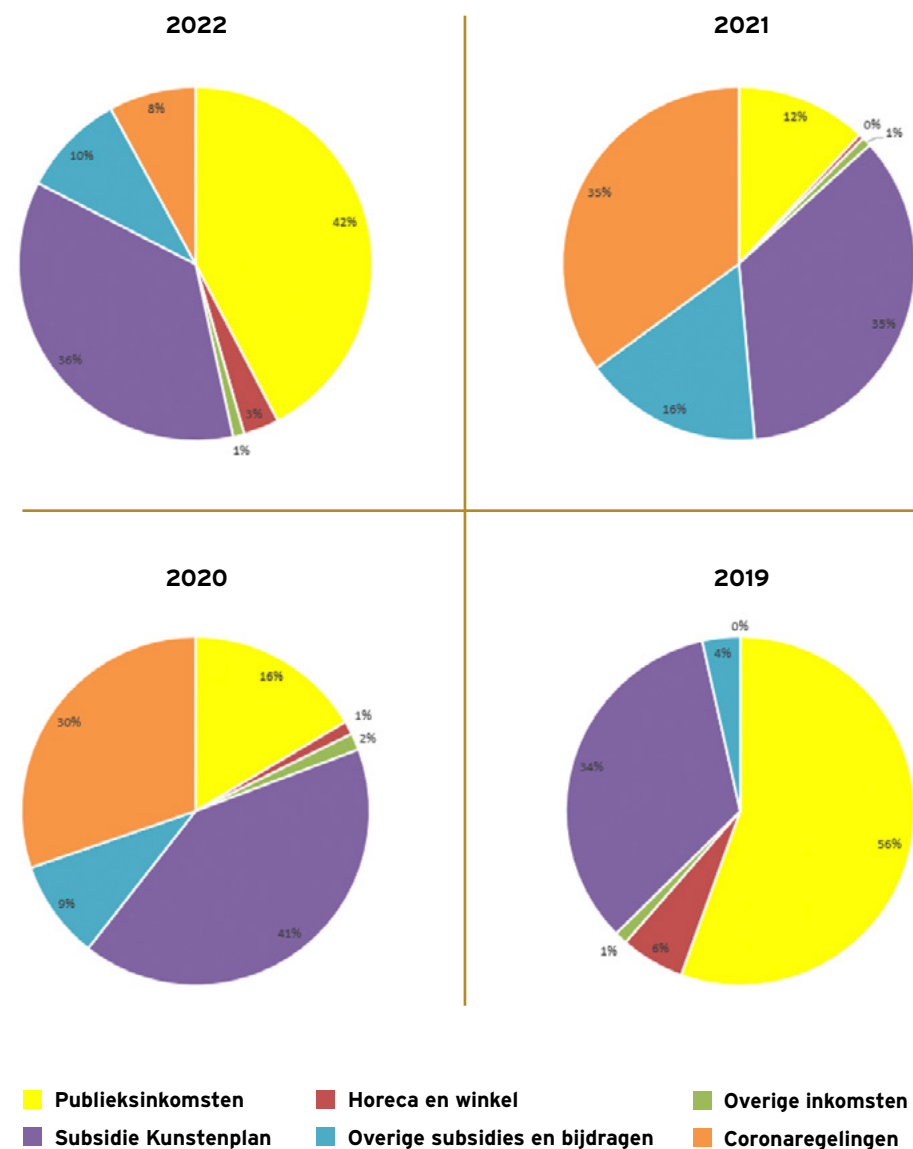
De SIM, Subsidie Instandhouding Monumenten van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is specifiek bestemd voor sober maar doelmatig onderhoud aan het monument.

Financiële risico's

In 2020 werd het museum voor een enorm financieel probleem geplaatst. De subsidie werd aanvankelijk niet toegekend en het museum werd gesloten vanwege de coronapandemie. Geheel zonder inkomsten werd sluiting opeens een reëel risico. Het wegvallen van de twee grootste bronnen van inkomsten kan slechts voor een beperkte periode worden opgevangen uit opgebouwde reserves. In 2020 ving de stichting een tekort op van 240.000 euro die ten laste kwam van de algemene reserve. De algemene reserve neemt in 2022 toe van € 175.323 naar € 180.198. Het niveau is nog steeds lager ten opzichte van voor corona, maar zal zich langzaam maar zeker weer herstellen.

In 2020 werd, ingegeven door het inkrimpen van de algemene reserve door het tekort vanwege de coronacrisis, gekeken naar het risico op het gebied van liquiditeit. Om een eventueel liquiditeitstekort op te vangen en een voorziening te hebben om de crisis te overbruggen werd gebruik gemaakt van een leenfaciliteit voor monumenten die aangeboden werd door het ministerie OCW. De Opengestelde Monumentenlening van € 300.000 werd aangevraagd als buffer voor tegenvallers. De eerste 3 jaar hoeft er niet te worden afgelost. In 2022 werd dit bedrag niet aangesproken. Overwogen zal worden te investeren in een nieuwe tentoonstellingsruimte om de exploitatie te versterken.

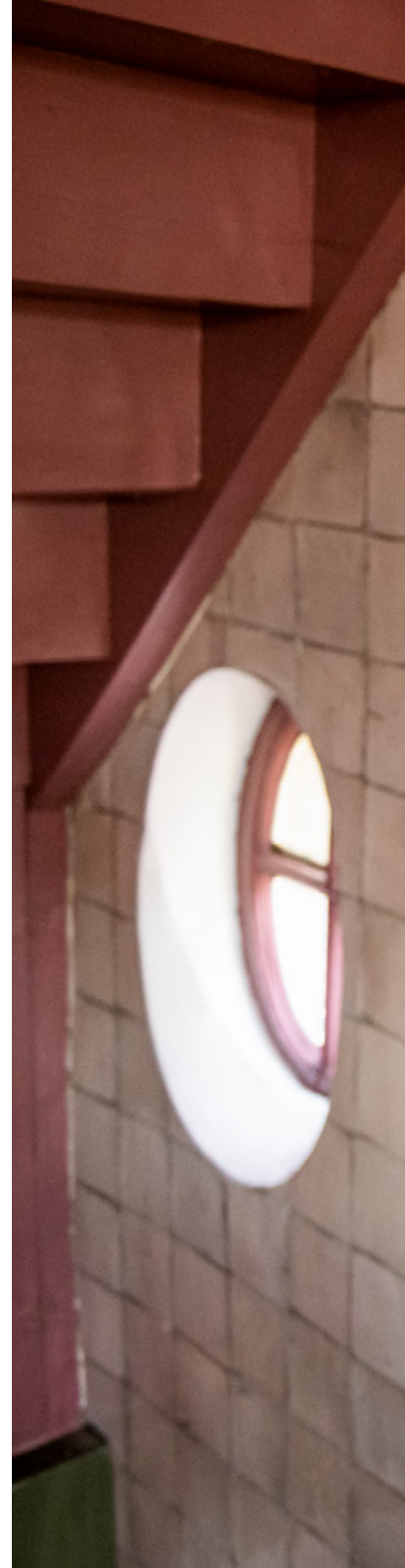
Verhouding tussen diverse bronnen van inkomsten

Andere risico's

Jaarlijks wordt nagedacht over verschillende risico's met als doel de stichting en het erfgoed een bestendige toekomst te bieden. Een risico met een grote impact is verlies van het hoofdobject d.w.z. het monument met de zolderkerk. Om dit object veilig te stellen is in 2018 een risico analyse uitgevoerd door AON waarbij inbraak en brandbeveiliging onder de loep werden genomen. De insteek is optimale preventie om het risico op brand en inbraak zo klein mogelijk te houden. De punten van beveiliging worden in samenspraak met onder andere de brandweer voortdurend gemonitord. Het museum laat alle installaties jaarlijks keuren.

Voor beveiliging en toezicht in het museum werden in 2021 alle camera's vervangen. In 2023 zal de brandmeldinstallatie vervangen worden. Dit is een ingewikkelde ingreep waaraan veel tijd besteed zal worden en waarvoor in 2022 voorbereidende werkzaamheden en gesprekken hebben plaats gevonden.

10. Het monument, gebouwen en onderhoud

In oktober 2022 werd de zolderkerk als kerncollectie opgenomen in de Canon van Nederland. Dat geeft opnieuw aan hoe uniek het monument met de schuilkerk is. De zorg voor het bijzondere historische huis is een kerntaak van de Stichting Museum Ons' Lieve Heer op Solder. Het rijksmonument is uniek in de wereld en van groot belang voor de geschiedenis van de stad.

Behoud voor toekomstige generaties én openstelling voor publiek vergt een grote inspanning op het gebied van onderhoud en restauratie. Daarom wordt jaarlijks een inspectie uitgevoerd door de monumentenwacht en de interieurwacht. Zo kunnen aandachtspunten goed gemonitord worden door externe specialisten en adviseurs. Het rapport van Monumentenwacht Amsterdam beoordeelt de stand van onderhoud van het monument als goed. Geadviseerde werkzaamheden betreffen met name kleiner onderhoud aan houtwerk en waterkeringen. Het monument werd in 2010 opnieuw gefundeerd en in de jaren daarna volledig gerestaureerd, waardoor het in de basis voor langere tijd in een goede staat verkeert. Dit wordt bevestigd in de rapportages en dashboards van Monumentenwacht onderhoud verkeert in conditiefase 3.

Uniek voor ons monument is de versterking van de draagconstructie van de galerijen in de kerk. Deze constructie stamt uit de zeventiende eeuw. De vraag die we ons gesteld hebben is of deze voldoet aan de hedendaagse eisen voor veiligheid. Omdat het geheel uniek is en niet meer gangbaar is, is het moeilijk deze goed te beoordelen. Na veel onderzoek is er een gefundeerde analyse tot stand gekomen met de aanbeveling om de draagconstructie op enkele punten te verstevigen. Uitvoering van de werkzaamheden zijn gepland in 2023.

Voorziening groot onderhoud

Het entreegebouw dat eind 2015 in gebruik werd genomen heeft een staat van nieuwbouw. Materialen zijn onderhoudsarm, denk aan bronzen deuren en kozijnen. Onderhoud betreft vooral binnenruimtes en onderhoud aan technische beheerinstallaties. In 2022 werden entree, publieksruimtes, trappenhuis en kantoor geschilderd.

Aan de voorziening groot onderhoud werd € 119.311 euro gedoteerd en er werd € 26.375 onttrokken voor onderhoud. De stand eind 2022 bedroeg € 575.458. De stand van de voorziening is voldoende om het meerjaren onderhoud voor de panden van de stichting te kunnen bekostigen. De praktijk wijst uit dat onderhoudsuitgaven sterke pieken en dalen kennen. De museale panden verkeren in goede staat van onderhoud, zelfs in staat van nieuwbouw in het geval van het entreegebouw. Hier is vooral technisch beheer van toepassing. Installaties zullen op termijn vervangen moeten worden en geanticipeerd wordt op hoge kosten t.z.t. terwijl er een lange periode van lage kosten aan vooraf kan gaan. Dit geldt in feite ook voor het monument. Schilderwerk is essentieel voor het behoud van het monument, daarom is nieuw schilderwerk voorzien voor 2024.

Duurzaamheid

Om in te spelen op klimaatveranderingen en verhoogde energieprijzen neemt het museum deel aan een pilot vanuit de gemeente 'Groene Grachten'. In dit project zal worden onderzocht op welke manier historische huizen verduurzaamd kunnen worden zonder schade aan de interieurs. Gedurende 2022 zijn in dat kader voorbereidingen getroffen, die vooral gericht zijn op energiebesparingen. Er wordt een bedrag van € 25.000 gereserveerd. Een suggestie uit het rapport betreft een investering in zonnepanelen.

11. Financien

Staat van baten en lasten 2022

	Realisatie 2022 €	Begroting 2022 €	Realisatie 2021 €
BATEN			
Publieksinkomsten	783.993	474.000	216.678
Overige inkomsten	17.964	10.000	14.837
Totale opbrengsten	801.957	484.000	231.515
Subsidies Gemeente Amsterdam	624.232	621.157	615.007
Overige subsidies uit publieke middelen	88.837	78.350	256.849
Bijdragen uit private middelen	125.178	100.000	492.917
Subsidies en bijdragen	838.247	799.507	1.364.773
Totaal baten	1.640.204	1.283.507	1.596.288
LASTEN			
Personeelskosten	961.232	941.825	908.130
Huisvestingslasten	283.562	265.773	329.265
Aankopen	0	0	15.000
Afschrijvingen	7.283	8.000	7.432
Overige lasten	255.259	245.727	312.034
Totaal lasten	1.507.335	1.461.325	1.571.861

	Realisatie 2022 €	Begroting 2022 €	Realisatie 2021 €
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	132.869	-177.818	24.427
Saldo rentebaten en -lasten	-15.494	-7.545	-8.626
Exploitatieresultaat	117.375	-185.363	15.801
Resultaatbestemming			
Mutatie algemene reserve	4.875	0	15.801
Mutatie bestemmingsreserve continuïteit	22.500	0	0
Mutatie bestemmingsreserve duurzaamheid	25.000	0	0
Mutatie bestemmingsreserve tentoonstellingen en digitale omgeving	65.000	0	0
	117.375	0	15.801

Museum Ons' Lieve Heer op Solder wordt ondersteund door:

Vrienden van Museum Ons' Lieve Heer op Solder

Museum Ons' Lieve Heer op Solder
Oudezijds Voorburgwal 38-40
1012 GD Amsterdam

Redactie

Birgit Büchner
Anouk Custers
Hermine Pool

Vormgeving

Studio Berry Slok oktober 2023

Copyright

Museum Ons' Lieve Heer op Solder

Fotografie

Museum Ons' Lieve Heer op Solder,
Rebekka Mell, Les Adu, Arjan Bronkhorst,
Fred Ernst, Kasper Jongejan

